

ECONOMIA, GEOPOLÍTICA I L'ESTAT ACTUAL DE LA GLOBALITZACIÓ

Víctor Burguete, investigador sènior en geopolítica global i seguretat, CIDOB

EN CONVERSA AMB

Pol Antràs, catedràtic Robert G. Ory d'Economia a la Harvard University

Pol Antràs

Imparteix classes a d'economia internacional i teoria aplicada a la Universitat de Harvard des del 2003. La seva recerca més recent se centra en les cadenes de valor globals, la globalització i les relacions internacionals. És investigador associat del National Bureau of Economic Research (NBER), on va dirigir el grup de treball sobre Comerç Internacional i Organització (ITO). És també investigador afiliat al Centre for Economic Policy Research (CEPR), membre de la xarxa de recerca del CESifo i membre del Consell Científic de la Barcelona School of Economics (BSE). Al llarg de la seva trajectòria ha format part del consell editorial de diverses publicacions acadèmiques, entre les quals destaca *Quarterly Journal of Economics*, de la qual en fou editor del 2015 al 2020. Entre les seves publicacions, hi ha *Risks in Agricultural Supply Chains* (National Bureau of Economic Research Conference Report, 2023) i *Global Production: Firms, Contracts, and Trade Structure* (CREI Lectures in Macroeconomics, 2015).

Víctor Burguete (VB): Benvingut, Pol Antràs, a aquesta nova edició d'*En conversa amb CIDOB*, en què abordarem les qüestions principals que afecten l'agenda econòmica internacional, en gran part relacionades amb la reorientació política dels EUA i la reconfiguració de l'ordre internacional. M'agradaria començar la conversa preguntant per l'estat actual de la globalització econòmica. Com a observador privilegiat d'aquesta dinàmica en els darrers anys, en quin moment estem avui? Creu que hauríem de parlar ja d'un procés de desglobalització o, més aviat, de «reglobalització»?

Pol Antràs (PA): Moltes gràcies per convidar-me. És un plaer participar en aquesta conversa sobre l'estat de l'economia mundial, les polítiques aranzelàries i el seu impacte en el comerç internacional, que, com bé ha dit, són el meu camp d'especialització. El cert és que ja fa temps que tenen lloc aquests debats sobre el final de la globalització; la meua recerca s'ha centrat, en bona mesura, a analitzar aquesta tendència, abans i després de la pandèmia de

COVID-19 (que molts pensaven que seria l'última batzegada que faria miques la globalització). Semblava imposar-se la tesi que, després d'anys d'alentiment, començaríem a moure'ns en sentit contrari, cap a una desglobalització. Com era d'esperar, el comerç va caure en picat durant la COVID-19, però després es va recuperar molt de pressa i a nivells anteriors, i he de dir que, fins als últims mesos, no teníem evidències empíriques clares de desglobalització. S'hi apreciava l'impacte negatiu de la guerra comercial entre la Xina i els EUA, dos països que -ja abans dels aranzels- havien reduït substancialment els intercanvis comercials directes els dos últims anys; tanmateix, aquest comerç el que havia fet era reconfigurar-se, amb la introducció de tercers països a l'equació, com Mèxic o Vietnam, a través dels quals s'exportaven els béns fent ús de filials. Per tant, sí que es feia palesa una disminució del comerç directe entre aquestes dues potències, però en termes agregats, el comerç internacional va continuar creixent. Ara això ha canviat. Hem afegit a la fórmula un factor realment disruptiu i molt més preocupant per a la

globalització com és la política aranzelària de l'Administració Trump, que va quedar escenificada en el *Liberation Day* del passat 2 d'abril de 2025. Tot i que encara hi ha un ball de xifres sobre l'import final de les taxes, s'ha parlat d'aranzels superiors al 100% en el comerç entre Washington i Pequín, i del 50% amb la UE. Si això finalment es materialitza, és evident que la globalització entraria en una nova fase, més encara si tenim en compte que es parla de gravar també a aquests tercers països al que fèiem menció, com Vietnam o Mèxic. Evidentment, la política aranzelària de Trump és un torpede contra el comerç internacional que l'acabarà transformant. Com li he comentat, abans del *Liberation Day*, jo no veia indicis de desglobalització, però, si es confirma aquest intercanvi d'aranzels creuats –es parla del 100%, o fins i tot del 150%–, s'obrirà una nova etapa en el comerç internacional. Veurem com acaba.

VB: Ha parlat del desacoblament comercial que té lloc entre els EUA i la Xina, el qual entenc que té també una dimensió tecnològica important, si tenim en compte l'èmfasi que hi ha posat l'Administració Trump. Val a dir, però, que aquest èmfasi ja hi era durant l'Administració Biden, reforçat per tota la política industrial i la *Inflation Reduction Act* (IRA). En relació amb aquest tema, voldria fer-li dues preguntes: en primer lloc, estan aconseguint els EUA l'objectiu de recuperar les manufactures a l'interior del país, l'ocupació i la competitivitat industrial? I, en segon lloc, creu que amb aquestes mesures estan aconseguint contenir la Xina de manera efectiva? És a dir, creu que tindran èxit aquestes polítiques de competició estratègica adoptades per Washington?

PA: Tant de bo tingués una resposta rotunda a aquesta pregunta, però temo que encara és massa aviat per parlar de l'èxit o del fracàs d'aquestes polítiques. Certament, l'Administració Biden va desenvolupar una política de subsidis a empreses perquè obrissin fàbriques als EUA en lloc de fer-ho en altres països, i s'ha aconseguit en alguns casos, però en d'altres no. Penso que cal esperar una mica per veure l'impacte que han tingut en el sector manufacturer. És probable que augmenti l'activitat en aquest sector –en part per les polítiques de Biden–, i també cal considerar l'elevada incertesa que Trump ha generat entre els empresaris amb la seva política aranzelària i el risc que corren si decideixen produir a l'exterior. Per tant, crec que sí, en termes generals l'acti-

vitat s'incrementarà, però no tinc gaire clar que això repercuteixi en molts més llocs de treball, quelcom que tant Biden com Trump es van fixar com a objectiu. No podem oblidar que la seva aposta és no només retornar la producció de béns estratègics als Estats Units –per qüestions tecnològiques o geopolítiques–, sinó també, recuperar els llocs de treball manufacturers que s'han perdut en els últims trenta anys. I això sí que ho veig improbable, ja que el sector manufacturer s'ha transformat radicalment: avui està molt més mecanitzat i automatitzat del que estava fa tres dècades. En sectors com l'automoció, per exemple, ja no hi ha cadenes de muntatge on treballen centenars de treballadors, sinó que el més habitual són processos molt automatitzats, robotitzats, amb un nombre reduït d'operaris que els assisteixen. Opino doncs, que el més probable és que certament, l'activitat s'incrementi als EUA i que tornin processos de producció, sobretot en un context d'aranzels molt elevats o d'incertesa econòmica, però no crec que es recuperin els llocs de treball. I d'aquí a donar per implícita una disminució dels preus i una baixada de la inflació (com estava implícit en l'IRA) hi ha un bon tros. No obstant això, insisteixo: encara és aviat per a fer números.

VB: Considera que la incertesa política actual és una característica distintiva de l'etapa «Trump 2.0» en comparació amb la seva primera administració? Creu que aquesta incertesa és intencional, és a dir, que Trump la fomenta deliberadament com a part de la seva estratègia per incentivar la relocalització d'empreses i atreure inversions als Estats Units?

PA: No en tinc cap dubte. Aquesta incertesa és una de les coses que diferencien els dos mandats. Això no obstant, jo encaraassenyalaria dues grans diferències més: durant el mandat «Trump 1.0», tot i que ja es parlava de guerra comercial, aquesta era sobretot una guerra tecnològica, amb l'objectiu principal d'evitar que les tecnologies clau generadores de riquesa –com la Intel·ligència Artificial o els semiconductors–, que eren essencials per a les empreses estatunidenques, no es desenvolupessin solament a la Xina, perquè això podria tenir implicacions a llarg termini, en termes de riquesa, però també de seguretat nacional. Si ens fixem en la primera legislatura, i malgrat la dialèctica, la lògica no era tant la d'una política anticomercial, com la d'una guerra tecnològica, especialment focalitzada en la Xina. En canvi, el mandat Trump 2.0 se centra

més a reduir la globalització i està molt més al servei de les polítiques de seguretat nacional, cosa que hem vist amb els aranzels imposats al Canadà –com un mecanisme de pressió per l'Àrtic–, i també amb el cas de Groenlàndia. En tots dos casos, insisteixo, el vector principal és la seguretat nacional. D'altra banda, cada dia tinc més clar que Donald Trump està convençut que el lliure comerç no és la manera òptima de gestionar la globalització, i que cal imposar un mínim d'aranzels, dins d'un marge entre un 10% i un 20%. No veig que el president dels EUA estigui gaire predisposat a signar acords de lliure comerç, ni amb altres països ni amb blocs, com la Unió Europea. Fa set o vuit anys era diferent, ja que llavors hi havia una dinàmica de negociació i de dialèctica; avui les coses han canviat i s'han imposat les polítiques proteccionistes com a motor de la seva política econòmica, i els aranzels com a principal generador de recursos fiscals. Aquests elements distingeixen clarament el Trump 2.0 del Trump 1.0, i, francament, el converteixen en un president molt més perillós per a la globalització i el comerç.

VB: Ha destacat coses molt interessants, com la multiplicitat d'objectius de Trump, com per exemple la coerció econòmica i la relocalització empresarial, a més de la generació d'ingressos fiscals gràcies als aranzels. Segons l'Administració Trump, aquests ingressos haurien de donar marge fiscal i afavorir el gran pla de reducció d'impostos –del 25% al 15% en el cas dels impostos corporatius–, que s'afegiria al que ja va dur a terme durant la seva primera administració, quan els va abaixar del 35% al 25%. Tot això influiria també en l'impost sobre la renda, un impost que, segons va dir en campanya, s'havia proposat eliminar. Amb això, els EUA tornarien a l'estructura impositiva que tenien a principis del segle xx. Tanmateix, en aquesta ocasió, davant les retallades fiscals de Trump, la reacció dels mercats financers és molt diferent si la comparem amb la que van tenir durant el primer mandat. Només cal dir que l'agència Moody's s'ha unit a Fitch Ratings i a Standard & Poor's per retirar als EUA la màxima qualificació creditícia. Creu que aquí hi ha un risc per a l'estructura fiscal dels EUA? Fins a quin punt el país té un greu problema fiscal?

PA: Efectivament, crec que els EUA s'enfronten a un problema fiscal greu, ja que, com bé ha dit, es plantegen abaixar els impostos sobre la renda, i es parla també de rebaixar

els impostos corporatius però, jo almenys, no he vist cap anàlisi seriosa que validi la hipòtesi que tota aquesta pèrdua d'ingressos es podrà compensar amb la imposició d'aranzels al comerç, o amb un creixement econòmic més gran derivat de la reducció d'impostos a les empreses. Però aquesta és l'aposta de Trump. Personalment, no ho veig gens clar. En primer lloc, veig problemàtica la recaptació aranzelària per dues raons. La primera és de sentit comú: els EUA estan adoptant un sistema fiscal propi de països subdesenvolupats, que es caracteritzen per no tenir la capacitat de recaptar impostos a través de la renda (ja que requereixen una infraestructura molt més desenvolupada) i que, per tant, han de recórrer a un sistema impositiu més matusser, que opera a les duanes o als punts d'entrada dels béns, que és on es recapten impostos. Fa temps que els països es van adonar que era molt més eficient i efectiu invertir en una infraestructura fiscal efectiva i recaptar impostos sobre la renda. Per tant, crec que la lògica darrere d'aquest moviment, d'aquest pas enrere, no és gens clara; i encara que descartem la premissa principal, tampoc conec massa estudis econòmics que concloguin que els impostos sobre la renda tinguin un efecte molt negatiu sobre el creixement. En segon lloc, respecte a la recaptació: quan augmenten els aranzels, certament, augmenta la recaptació en frontera, però al mateix temps l'increment de costos també redueix els fluxos. Li donaré un exemple: si a un comerç potencial de 1.000 milions de dòlars d'un bé determinat, li imposem uns aranzels del 20%, el més probable és que no recaptem els 200 milions previstos, ja que l'augment del preu farà baixar les vendes automàticament per la simple imposició de l'aranzel.

I, finalment, afegiria que recaptar impostos mitjançant aranzels és una política totalment regressiva, en un sentit de distribució de la renda, ja que bàsicament els aranzels afecten béns manufacturats, que adquireixen tant les persones riques com les més pobres, però que, en relació amb el pressupost del consumidor, afecten més les rendes baixes que les altes, per a les quals la despesa és més marginal. No en va aquests aranzels es mantenen per als béns que arriben de la Xina, més assequibles i de consum massiu, i, en canvi, se suspenden per als cotxes de luxe que arriben del Regne Unit. Insisteixo, són polítiques que tendeixen a ser molt regressives i que, a més de rebaixar els impostos, és molt probable que generin molt descontentament social, que al seu torn requerirà polítiques socials que s'hauran

de finançar d'alguna manera per evitar un malestar social més gran. En definitiva, no acabo de veure cap a on van aquestes polítiques i no m'estranya gens que les agències de ràting desconfiïn que les polítiques de l'actual administració puguin ser bones per a l'economia estatunidenca.

VB: Una de les preocupacions des de principis d'aquest 2025 és el comportament del dòlar estatunidenc, que no acaba d'actuar com a actiu refugi, tal com acostumava a fer-ho en èpoques en què augmentava el risc de recessió. Si hi afegim els dubtes que dèiem fa un moment que genera la política fiscal, i el qüestionament per part de l'actual administració dels beneficis del «privilegi desmesurat» de què gaudeixen els EUA per tenir la divisa mundial, m'agradaria preguntar-li per la relació entre la sostenibilitat fiscal estatunidenca i el comportament del dòlar. Ho dic, a més, a la llum de la proposta del president del Consell d'Assessors Econòmics de Trump, Stephen Miran, d'un *Mar-a-Lago Accord*, un nou acord monetari entre diferents països per a reestructurar i acceptar deute a llarg termini estatunidenc –emulant els històrics Acords Plaza. Davant de tot això, què n'opina del paper del dòlar en el sistema monetari internacional i quin és el rol de tots aquests factors?

PA: Comparteixo l'opinió que és una qüestió fonamental. La reacció que van tenir els mercats de divises al *Liberation Day* va ser realment interessant, perquè si interpretem que aquest dia va suposar només un augment dels aranzels, qualsevol economista hagués esperat, a priori, que es produís una apreciació del dòlar, i no una depreciació. Aleshores, per què passa tot això? Doncs, la veritat és que això encara s'està discutint avui. Vostè acaba de posar un parell d'hipòtesis sobre la taula: la primera, la hipòtesi fiscal, que crec que no és la més rellevant, tot i que ha tingut un impacte en el mercat dels bons, i un de puntual sobre la borsa, que sí que va reaccionar a la baixa al principi, però que després va tornar a pujar. Això em fa pensar que la depreciació del dòlar no està tan vinculada a la situació financera del sector públic nord-americà. Jo ho atribueixo més a altres qüestions que em semblen clau i que es manifesten en l'erosió institucional: el dòlar és una moneda forta perquè es considera generalment que l'economia americana és una economia sòlida, amb institucions fortes i que no acostuma a prendre decisions estúpides o que puguin suposar impactes gaire importants, que desemboquin en una crisi financera, o fins i tot, en un impagament dels interessos del deute. I era aquesta la línia seguida pel president Trump quan va iniciar el seu se-

gon mandat i va anunciar amb gran pompa la posada en marxa de polítiques que restablirien la «justícia» en els fluxos comercials, la contenció dels dèficits comercials, generats segons ell per polítiques que altres països duïen a terme, i la imposició d'aranzels recíprocs per a contrarestar aquestes polítiques.

Aquesta era la teoria, perquè la realitat va ser molt diferent, ja que, a l'hora de materialitzar-ho i comunicar mesures concretes, el president va anunciar uns aranzels injustos, obtinguts a partir d'una fórmula estrambòtica, que fins i tot imposava aranzels a les illes Heard i McDonald, on només hi viu una colònia de pingüins... L'impacte va ser colossal. Molts sectors, tant de dins com de fora del país, es van capficar seriosament per qui duia les regnes del govern. Més recentment –i quelcom també molt preocupant–, hem pogut veure com Trump critica sense embuts per xarxes socials el president de la Reserva Federal, Jerome Powell, fet que alimenta la possibilitat que podria arribar a substituir-lo per algun dels seus acòlits, a qui podria imposar més fàcilment polítiques monetàries més laxes, que portarien a una inflació més gran i, per consegüent, a una depreciació del dòlar. Davant d'aquesta situació és lògic que els inversors es preocupin per qui governa els EUA. Tot això té repercussions més enllà dels Estats Units, ja que l'erosió institucional afecta la primera potència mundial. Des de l'estranger també es percep aquesta erosió, per exemple, després de l'episodi amb el president ucraïnès Zelenski a la Casa Blanca, davant la possibilitat de gravar les inversions internacionals als EUA, o fins i tot amb el temor d'expropiació de propietats en mans d'estrangers. Tota aquesta erosió institucional suscita desconfiança sobre les decisions que puguin adoptar els Estats Units, i fa que siguin percebuts com a molt menys segurs i estables econòmicament, la qual cosa arrossega el dòlar a la baixa. En definitiva, el que posa en perill la preeminència del dòlar no és tant l'efecte dels aranzels en si, com la sensació de ridícul que va acompanyar aquests aranzels, per com es van calcular i es van aplicar, deixant en mal lloc l'Administració –la institució–, i alimentant la sensació de caos de què he parlat. Un dòlar fort té un component econòmic evident, però no hem d'oblidar que el component institucional també és molt important.

VB: En aquesta línia que just apuntava ara, va cridar molt l'atenció com, just després de criticar el president de la Reserva Federal,

RECAPTAR IMPOSTOS MITJANÇANT ARANZELS ÉS UNA POLÍTICA TOTALMENT REGRESSIVA, EN UN SENTIT DE DISTRIBUCIÓ DE LA RENDA, JA QUE BÀSICAMENT ELS ARANZELS AFECTEN BÉNS MANUFACTURERS, QUE ADQUIREIXEN TANT LES PERSONES RIQUES COM LES MÉS POBRES

Jerome Powell, Trump va rebaixar el to del seu discurs i es va centrar en la diplomàcia econòmica, visitant l'Orient Mitjà i anunciant grans acords d'inversió en l'economia estatunidenca per part de països amb gran capacitat financera. Probablement, aquest és un avançament de la tònica del seu segon mandat, la cerca d'aquestes grans inversions. Creu que aquests grans acords seran suficients per apuntalar l'economia i el dòlar estatunidenc davant el perjudici que pugui ocasionar el declivi institucional?

PA: Crec que no, que no n'hi haurà prou. Insisteixo: el factor institucional és, per a mi, el més important. Malgrat aquestes inversions puntuals de certs països, siguin d'Orient Mitjà o d'Àsia, si la imatge que es projecta a l'exterior és la d'un país que pren decisions poc racionals, de manera erràtica o ideològica, i on el president es deixa seduir per propostes que s'avenen als seus interessos particulars per sobre dels de l'economia, això mostrarà fins a quin punt els EUA han canviat de rumb respecte al seu *modus operandi* dels últims vuitanta anys. I evidentment, amb conseqüències negatives a llarg termini. Agafem com a exemple el que passa ara mateix amb el tema migratori. Els meus estudiants a Harvard estan doblement afectats per les decisions polítiques, per les polítiques migratòries i per les retallades a la universitat. I això els provoca ansietat i molta incertesa sobre el seu futur, una situació que, com li dic, jo visc en primera persona. A ningú se li escapa que

això té implicacions avui, però també a mitjà i llarg termini, ja que és possible que tot el talent d'excel·lència que tradicionalment emigra als EUA provinent d'Europa, l'Iran, la Xina, el Japó, Corea del Sud o fins i tot de Rússia, a partir d'ara opti per altres destinacions. Pot arribar a passar que l'atractiu de l'ecosistema d'innovació estatunidenca, que resideix en bona part en unes institucions fortes i en uns mercats de capital que faciliten amb tremenda agilitat el procés de les idees fins a la seva implementació, no sigui suficient. I això podria fer que les pròximes grans innovacions científiques o tecnològiques no tinguin lloc als EUA, sinó en altres països, més interessats a acollir el talent excel·lent en les seves empreses i apropiant-se de l'activitat econòmica que això generarà. Però tornant a la seva pregunta, dubto molt que uns acords puntuals amb determinats països, per importants que siguin, puguin compensar les pèrdues en futures inversions potencials relacionades amb idees innovadores i brillants desenvolupades per uns immigrants que, amb les noves polítiques migratòries, no apostaran per fer carrera als EUA. Tot això no pot ser bo per al país, ni òbviament tampoc ho és per al dòlar.

VB: Li proposo anar a l'altra banda de l'Atlàntic i centrar-nos en la Unió Europea, que presenta uns índexs de creixement més baixos que els EUA, a més d'estar immersa en un gran debat sobre com recuperar la competitivitat. Tot això té lloc, a més a més, en un context marcat per reptes importants, com el de reajustar la nostra dependència energètica amb Rússia, amb uns costos energètics més alts, però també, el de reformular la política comercial amb la Xina, ara que el nostre soci econòmic tradicional al G7, els EUA, s'allunya dels nostres interessos. A grans trets, com creu que la UE és percebuda als EUA? I què n'opina del paper que tenen les economies europees en la competició estratègica entre les grans potències?

PA: Tot i l'abast ampli de la pregunta, intentaré respondre de manera concisa. En primer lloc, vull insistir en el fet que –a parer meu– l'actual deriva econòmica i institucional dels EUA no convé a ningú, i menys a Europa. No obstant això, aquest escenari, que deixa sense alternativa el Vell Continent, podria oferir-li oportunitats. Fa un moment parlàvem dels innovadors i dels científics d'excel·lència que troben dificultats per emigrar als EUA: si són europeus, possiblement es quedaran a Europa i duran a terme la seva innovació prop de casa. I

UN DÒLAR FORT TÉ UN COMPONENT ECONÒMIC EVIDENT, PERÒ NO HEM D'OBLIDAR QUE EL COMPONENT INSTITUCIONAL TAMBÉ ÉS MOLT IMPORTANT

si són d'altres països, Europa podria convertir-se en aquesta destinació ideal. Per tant, Europa pot estar davant una oportunitat per atreure capital humà d'altres països. Ara bé, no ens enganyem, ja que el context polític també és delicat avui a Europa, on ja no hi ha la cohesió que hi havia fa quinze anys (des del Brexit), i on alguns països (sobretot a l'est del continent, però també Itàlia) són dirigits per governs poc proclius a obrir-se cap a la migració. Així doncs, no crec que es produeixi un repunt del creixement econòmic europeu a conseqüència del que està passant als EUA. Malgrat tot, sí que voldria assenyalar dos factors que em semblen decisius perquè Europa pugui aprofitar l'oportunitat que se li presenta: un és de caràcter institucional i l'altre és de caràcter demogràfic. En primer lloc, sobre el caràcter institucional de la Unió Europea: en molts aspectes, la UE és un bloc molt burocràtic i això té repercussions directes molt importants en la recerca, ja que la regulació excessiva frena la innovació. Tinc els meus dubtes sobre la capacitat europea de vincular innovació i implementació efectiva de les idees, per qüestions de regulació, però també de finançament, que s'alimenta de la regulació. En paral·lel, que preocupa especialment el tema de la immigració relacionat amb la demografia. Europa és un continent amb unes taxes de natalitat tan baixes que és molt difícil que es converteixi en una potència mundial de primer ordre capaç de liderar el món. Cal que Europa obri fronteres i aposti de manera agressiva per atreure talent mundial, cosa que, avui dia, veig impossible per raons de caràcter cultural. No veig cap predisposició a obrir les fronteres a milions d'investigadors de països asiàtics, d'Orient Mitjà o d'Amèrica Llatina, per posar un exemple. Siguem clars, l'economia no és l'únic vector de la nostra vida, i molts europeus veuen la conservació de la cultura europea i les llengües, per

exemple, com una cosa essencial i que justifica la regulació de la immigració. I a parer meu, això limitarà notablement la capacitat de la UE per esdevenir el centre mundial de la innovació. No tingui cap mena de dubte: sense immigració, això no passarà.

VB: M'agradaria parlar també d'un altre dels grans actors internacionals que hem abordat breument, la Xina. Com veu l'adaptació de la Xina a aquest nou context geopolític i a la reconfiguració de les cadenes globals de valor? Què en pensa de l'estat de forma de la Xina i les seves perspectives per als pròxims anys?

PA: Reconec que, avui dia, observo la Xina des de la distància, ja que no la visito tan sovint com ho feia en el passat, i aquest no és un detall menor, ja que per entendre de primera mà la situació real del país és important visitar-lo regularment i parlar amb acadèmics i amb persones vinculades al govern. Mantinc contacte diari amb estudiants i amb acadèmics xinesos, però, naturalment, la seva visió és limitada. Crec poder afirmar que la situació econòmica internacional és percebuda des de la Xina amb preocupació, però també, com una gran oportunitat per emergir definitivament com el nou garant de l'ordre mundial. Pequín observa el cada cop més gran aïllament dels EUA i es veu capaç de posar-se al capdavant del comerç internacional. És en aquest sentit que la Xina intenta ressuscitar l'Organització Mundial del Comerç, entre altres institucions. Aquesta és, sens dubte, l'ambició de Pequín. No obstant això, sabem que no tot és qüestió d'economia i aquí hi veig dos problemes: un de caràcter cultural i un altre de naturalesa institucional. El primer, el cultural: si la Xina vol esdevenir el nou motor de l'economia mundial, liderant la innovació, etc., necessita molt de talent estranger i que es desplaci a viure-hi, cosa que veig difícil a curt termini. Jo mateix he viscut a la Xina un temps i, tot i reconèixer que és un país fascinant per anar-lo a visitar, continua sent un país molt complicat per a viure-hi. En segon lloc, en l'àmbit institucional hi ha la qüestió, no menor, i és que la Xina no és una democràcia. I això és un impediment per tal que països europeus, llatinoamericans o altres països asiàtics, amb governs i institucions i democràtiques, acceptin que la Xina s'erigeixi en el nou líder de les organitzacions internacionals. Aquesta dificultat l'hem vist, per exemple, en l'Organització Mundial del Comerç o en el Banc Mundial, on Pequín fa anys que intenta augmentar el seu poder de decisió i, no obstant això,

AVANCEM VERS UNA DESGLOBALITZACIÓ I PENSO QUE SERÀ DIFÍCIL QUE EMERGEIXI UN LIDERATGE PROU FORT COM PER MARCAR LA PAUTA EN SOLITARI I RETORNAR-NOS LA CALMA D'ALTRES TEMPS, A LA SITUACIÓ PRÈVIA A L'ÈPOCA TRUMP

no ho aconsegueix degut –entre altres factors– a les reticències de la resta de països. La Xina és un país molt ambiciós, un gegant que continua creixent malgrat els problemes econòmics i les dificultats demogràfiques. La majoria de nosaltres veiem avui molt poc probable que es converteixi en una democràcia en els pròxims anys i, no obstant això, si m'hagués preguntat el mateix fa trenta anys, potser li hauria dit el contrari. Tot això són impediments perquè es converteixi en el nou hegemon internacional. A tall de síntesi, si hagués de caracteritzar la dinàmica que dibuixarà el futur de l'ordre econòmic internacional, crec que ara sí que avancem vers una desglobalització i penso que serà difícil que emergeixi un lideratge prou fort com per marcar la pauta en solitari i retornar-nos la calma d'altres temps, a la situació prèvia a l'època Trump.

VB: M'agradaria acabar aquesta conversa preguntant-li per les retallades pressupostàries de l'Administració Trump, sobretot les que afecten les universitats i, concretament, la seva, la Universitat Harvard, ara mateix en l'ull de l'huracà. Partint de la seva dilatada experiència acadèmica als EUA, amb més de vint anys de professor en aquesta universitat, com viu la situació i, per extensió, els fets que tenen lloc als campus universitaris i entre la comunitat acadèmica estatunidenca?

PA: Visc als EUA des de 1999, i des de 2003 formo part de la comunitat acadèmica de Harvard. Al llarg d'aquest temps, hem passat per moltes vivències extremes, com la crisi financera de 2008-2009 o la pandèmia de la COVID-19. Però res s'assembla a la situació actual, que certament, és inaudita. El context actual afecta Harvard de maneres molt diverses, però diria que el més greu pel que fa a la recerca ha estat la congelació de 2.000 milions de dòlars de fons federals, una mesura que té un impacte majúscul. De fet, en el moment de registrar aquesta conversa, no tenim previsió de contractar investigadors nous per a l'any vinent. I a tot això, cal sumar-hi les restriccions que afecten els estudiants estrangers i que els generen molta ansietat i incertesa. Jo mateix tinc estudiants doctorands de segon a cinquè curs –fins i tot alguns que s'estan graduant avui mateix– que estan al país en una situació legal molt incerta, arran de la campanya de Trump contra Harvard. I tot això, naturalment, em preocupa, també de manera més general, per l'atac que suposa contra la universitat com a centre de coneixement. Crec que aquest atac té uns costos ja avui dia, i els tindrà en el futur, i que podrem mesurar-los en termes de caiguda de punts percentuals del PIB.

VB: Moltes gràcies, Pol, per il·lustrar-nos sobre la situació econòmica dels EUA i de la resta del món, i per descriure'ns el trànsit cap a un sistema internacional multipolar, en el qual conflueixen diferents potències en declivi, i en el qual –com bé ha dit– no queda clar qui podrà donar-li forma.

PA: Moltes gràcies, Víctor, ha estat un plaer.

Aquesta entrevista és una síntesi editada d'una conversa més llarga que es pot consultar en format vídeo al canal de YouTube del CIDOB, disponible a través del següent codi QR:

